

העתידין דר' דוד פסיג מדווח על העתיד

דוד פסיג, בעל תואר שלישי בחיזוי מאוני' מינסוטה שבארה"ב מתמחה בחיזוי טכנולוגי. דר' פסיג הוא חבר סגל בכיר באוני' בר אילן החוקר ומלמד עתידים טכנולוגיים שונים והשפעתם על החברה, הכלכלה וההון האנושי העתידי. דר' פסיג עוזר לארגונים לעתד את תהליכי קבלת ההחלטות בעזרת טכניקות חיזוי.

<http://www.passig.com>

אורסט מגאזין לשעות הפנאי של המנהל — טור # 6 דצמבר 2001

חפש את החזון!

בטור **הקודם (נובמבר 2001)** פרסתי כאן מודל המאפיין את התפתחות הדורות בחברה המערבית הנע במחזוריות של כל שישים עד שמונים שנה. זיהינו כי בסוף כל מחזור החברה נכנסת למשבר אשר כתוצאה ממנו היא מתחילה תהליך של ניסוח חזון פוליטי, כלכלי וחברתי חדש שיש בכוחו להוציא אותה מהמשבר שנקלעה אליו.

בטור הקודם התמקדתי באופיו של המשבר אשר כנראה עומד בפתחנו. הפעם ברצוני לעסוק במאפייני החזון שעוד מוטל עלינו לנסח ולהסכים עליו בכדי להתחיל לצאת מהמשבר.

חוסר נחת מהאירגונים

המשבר בדרך כלל מעלה על פני השטח מועקות ופגעים חברתיים שניסינו להתעלם מעוצמתם וחשיבותם. להלן דוגמא של פגע שהמשבר יתבע מכולנו לתת לו מענה. ננסה כאן לזהותו וגם לתאר כוונים לחזון חדש שיהיה בכוחו לתת לפגע תשובה הולמת.

חוסר הנחת מהמבנים הארגוניים, המוסדות הציבוריים, הפרלמנטים, המחוקקים, והחוקים שהם מעבירים, הולך וגובר בכל העולם. תחושות הניתוק מתהליך קבלת ההחלטות, והניכור מהאינטרסים המניעים החלטות מתעצמים. מועקת הריחוק שיוצרות ההחלטות המתקבלות משתקת ציבורים רבים. קהילות רבות לא מבינות את ההגיון שמאחורי ההחלטות שהשלכותיהן הרות גורל (ראה החלטת ממשל בוש לדחות את **הסכם קיוטו** בדבר הורדת כמות המזהמים באוויר).

יותר ויותר מתברר כי מבנה הממשל, מוסדותיו, סמכויותיו, ודרכי הניהול שלו אינם מסוגלים עוד להציע פתרונות יעילים לבעיות המורכבות העומדות היום בפני החברה הטכנולוגית. ברור גם שהמבנה של היום מאפשר לממשל להבין פחות את הסוגיות המורכבות יותר של העתיד, ליזום פתרונות עוד יותר מורכבים וגם להוציאם לפועל.

מרבית אזרחי המדינות הדמוקרטיות לא מרוצים מהממשל של מדינתם. על אף שטוב להם יותר מאי-פעם, קיימת תחושה של אי שביעות רצון הולכת וגדלה מהבירוקרטיה ודרכי הטיפול שלה

CIA לא מצליחות למנוע אסון כמו זה של בניין התאומים.

צורות הממשל הצפויות

החברה המודרנית בשעת משבר מוצאת עצמה נדרשת לחשוב מחדש איך לעצב את מוסדות הממשל שלה ולארגן את עצמה ברציונל אחר. העתידנים מזהים כיום שלש צורות ממשל העשויות להתפתח ברחבי תבל במחצית הראשונה של המאה העשרים-ואחת. הדיון סביבם ילך ויגבר כי כל אחת מצורות הממשל טומנת בחובה חזון חברתי וכלכלי שונה. להלן האלטרנטיבות: מבנה ממשל מסורתי, מבנה ממשל כלכלי, ומבנה מורכב של ממשלים.

אנו נהיה עדים להתנגשות לא קלה בין אלטרנטיבות אלו אשר יעמיקו את תחושות חוסר האונים ביכולתנו לצאת

מהמשבר. אך אם ניתן ללמוד מההיסטוריה,

הרי שבסופו של דבר חזון אחד הופך לדומיננטי יותר והוא נושא בכנפיו רוח אופטימית לפתרון המועקות שהובילו למשבר.

ממשל במבנה מסורתי

צורת הממשל במבנה המסורתי מצביעה על המשך קיום מדינת הלאום של ההווה על מוסדותיה וארגוניה כפי שהיא מוכרת לנו כיום (פחות או יותר). יש שיטענו כי מדינת הלאום היא בסך הכל מבנה ארגוני צעיר בהיסטוריה. הוא אכן לא מושלם. הוא יצטרך להשיל מעליו מוסדות מסוימים ולהקים במקומם אחרים (כדוגמת [בית המשפט הבינ"ל בהאג](#)). אך כללית המבנה עדיין רלוונטי לאתגרים העומדים בפני החברה ויש בכוחו לפתור גם את המשבר הנוכחי בעיקר על ידי קואליציות של מדינות לאום עם אינטרסים וערכים משותפים.

מבנה ממשל כלכלי

מנגד לדוגלים בממשל במבנה המסורתי עומדים בעלי חזון אחר הדוגלים בממשל שבבסיס האינטרסים שלו מצויים ערכים כלכליים רב-לאומיים. סימנים למבנה כזה פרוסים כבר בכל עבר. בעתות משבר יהיו כאלה שיטענו כי רק סטנדרטים רב לאומיים יכולים להשיג שוויון, תחרות הוגנת, והזדמנויות נרחבות לאנשים מתרבויות רבות. בתוך החזון הזה כלולים, לדוגמא, הסכמי הסחר הבינ"ל תחת המטריה של ה-WTO, תקן [ISO 14000](#) (תקן האיכות המשולבים בו אתיקה חברתית וסביבתית באמות מידה בין לאומיות), הסכם SNT ([Superpower Non-aggression Treaty](#)) – הסכם שיאגד בתוכו את ארה"ב, סין, יפן ורוסיה. אם הוא יתממש הוא יהיה שלב חדש בהיסטוריה של המין האנושי אשר יתרום להקהיית התחרות בין המעצמות של המאה ה-21.

מבנה הממשל המורכב

לעומת שני הראשונים, מזהה החזון השלישי מספר כוחות סותרים אשר יוצרים, מצד אחד, את הבעיה אבל יש גם בכוחם, אם הם משולבים, להביא מזור למשבר ולתחושות המועקה המלוות אותנו. הכוחות הנעים בווקטורים שונים אותם החזון השלישי מבקש לאגד יחדיו הם: הכוח הקהילתי, הכוח הלאומי המסורתי, והכוח רב-לאומי. חזון זה יבקש להדגיש את הכוח המניע הקהילתי אשר מבקש לקחת בחזרה לעצמו את הסמכות שנתן לממשל המרכזי.

המודל המורכב יהיה הקשה מכלם לממש. אך הוא גם המבטיח ביותר מבחינה ארגונית. הוא סינתזה חדשה של כל הכוחות הפועלים.

סימנים ראשונים לכך כבר החלו לצוץ. שכונות שונות ברחבי תבל וגם בישראל מבקשות להפקיע מהמערכת המוניציפאלית שלהם את מערך איסוף הפסולת בטענה שהם יכולים לנהל את המערך בעלות גדולה יותר, בזול וללא שביתות. מקומות אחרים מבקשים להפקיע ממשרדי חינוך מרכזיים את האחריות למערכת החינוך הלוקאלית שלהם בטענה שהם יכולים להעניק חינוך טוב יותר ורלוונטי יותר לתלמידי האזור שלהם.

חזון זה יבקש להעניק כוח רב יותר לצרכים המקומיים. הוא מבטל את עיקרון הממשל המרכזי השואף להיות שוויוני בתקווה שיוכל להעניק יותר לנזקקים או לחילופין להיות קשוב יותר לניואנסים מקומיים.

חזון זה הוא המניע את הכוחות [נגד הגלובליזציה](#) כפי שהם באים לידי ביטוי בהפגנות האלימות ברחבי העולם.

מיותר לציין שאנו בתחילת תהליך ארוך ומייגע של בירור נוקב בדבר יתרונותיהם וחסרונותיהם של חזונות אלו ודומים להם שיעלו ודאי לדיון הציבורי. אינטרסים ומאבקי כוח יעמדו מאחוריהם. אלו שיצליחו לזהות היכן נושבת הרוח יוכלו להפיק רווחים נאים מהזדמנויות שיצוצו.